

Sygn. akt III AUa 17/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 listopada 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Marek Procek
Sędziowie	SSA Lena Jachimowska SSO del. Barbara Górka (spr.)
Protokolant	Beata Kłosek

po rozpoznaniu w dniu 23 listopada 2015r. w Katowicach

sprawy z odwołania Z. B. (Z. B.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

o wysokość emerytury i wypłatę renty za okres wsteczny

na skutek apelacji ubezpieczonego Z. B.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w Katowicach z dnia 9 października 2014r. sygn. akt XI U 3180/13

1. uchyła postanowienie zawarte w pkt 2 zaskarżonego wyroku i w tym zakresie przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu – Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach,

2. oddala apelację w pozostałym zakresie.

/-/ SSA L.Jachimowska /-/ SSA M.Procek /-/ SSO del. B.Górka

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 17/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 16 października 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. przyznał ubezpieczonemu Z. B. po rozpatrzeniu wniosku z dnia 23 września 2013 r. zaliczkę na poczet przysługującej emerytury od 14 października 2013 r., tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego.

W decyzji wskazano, że ma ona charakter zaliczkowy, zaś ostateczne ustalenie wysokości świadczenia nastąpi po zakończeniu postępowania wyjaśniającego w przedmiocie podstawy wymiaru składek za 2009 r. oraz po uprawomocnieniu się wyroku w przedmiocie przeliczenia podstawy wymiaru renty.

Decyzją z dnia 27 listopada 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. wykonując prawomocny wyrok Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach z dnia 4 października 2013 r. sygn. akt XI U 2410/12 przeliczył ubezpieczonemu Z. B. rentę z tytułu niezdolności do pracy od 1 czerwca 2009 r. oraz od 1 czerwca 2013 r., tj. dat określonych w wyroku. W decyzji wskazano, że zgodnie z powołanym orzeczeniem sądowym do ustalenia wysokości świadczenia rentowego przyjęto wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wynoszący od 1 czerwca 2009 r. - 58,53 % oraz od 1 czerwca 2013 r. - 76,74 %.

Decyzją z dnia 11 grudnia 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych w R. wykonując punkt trzeci prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach z dnia 4 października 2013 r. cyt. wyżej odmówił zastosowania ubezpieczonemu Z. B. przeliczników pracy górniczej przy wyliczeniu wysokości renty podnosząc, że Zakład podtrzymuje stanowisko wyrażone w decyzji z dnia 28 czerwca 2012 r.

Decyzją z dnia 17 grudnia 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. dokonał ostatecznego ustalenia wysokości emerytury ubezpieczonego Z. B. informując ubezpieczonego, że będzie wypłacane świadczenie korzystniejsze obliczone zgodnie z art. 26 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS.

W odwołaniach od powyższych decyzji złożonych przez ubezpieczonego Z. B. zastąpionego przez pełnomocnika, ubezpieczony domagał się zmiany decyzji poprzez przyjęcie wyższego wwpw świadczenia rentowego tj. 76,74 % poczynając od 1 czerwca 2012 r., a nie jak przyjął to organ rentowy wykonujący prawomocny wyrok Sądu Okręgowego, od dnia 1 czerwca 2013 r. Nadto, domagał się przeliczenia świadczenia rentowego przy uwzględnieniu przeliczników pracy górniczej 1,8 i 1,5 do wysokości renty z tytułu niezdolności do pracy. Kolejnej zaskarżonej decyzji Zakładu z dnia 17 grudnia 2013 r. zarzucił, że do ustalenia wysokości emerytury nie zastosowano przeliczników pracy górniczej w wymiarze półtorakrotnym za okres pracy w KWK (...) oraz pracy na eksporcie na Węgrzech, w okresie zatrudnienia w (...) w C..

W odpowiedzi na odwołania organ rentowy wniósł o ich oddalenie podtrzymując stanowisko zawarte w uzasadnieniach zaskarżonych decyzji oraz wnosząc o łączne rozpoznanie odwołań.

Wyrokiem Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. z dnia 9 października 2014 r. zmieniono zaskarżoną decyzję z dnia 17 grudnia 2013 r. w ten sposób, że przyjęto do ustalenia wysokości emerytury ubezpieczonego Z. B. okresy pracy górniczej obliczonej według przelicznika 1,8 w wymiarze czterdziestu pięciu miesięcy, poczynając od 14 października 2013 r., odrzucając odwołanie od decyzji z dnia 27 listopada 2013 r. oraz oddalając odwołania od decyzji z dnia 16 października 2013 r. i 11 grudnia 2013 r.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło na gruncie następujących ustaleń faktycznych i rozważań prawnych:

Jako bezsporne Sąd pierwszej instancji uznał, że prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 4 października 2013 r. przyjęto do ustalenia wysokości renty ubezpieczonego wwpw stanowiący 76,74%, poczynając od 1 czerwca 2013 r. Zatem, zdaniem Sądu pierwszej instancji, organ rentowy wykonując prawomocny wyrok prawidłowo ustalił wysokość renty przy wyższym wskaźniku, poczynając od 1 czerwca 2013 r. Wobec prawomocnego rozstrzygnięcia w tej kwestii Sąd na mocy art. 199 § 1 k.p.c. orzekł o odrzuceniu odwołania od decyzji z dnia

27 listopada 2013 r.

Odwołanie od decyzji organu rentowego ustalającej wysokość emerytury w kwocie zaliczkowej z dnia 16 października 2013 r. należało zdaniem Sądu pierwszej instancji oddalić, bowiem od takiej decyzji nie służy odwołanie.

Kolejną zaskarżoną decyzją z dnia 11 grudnia 2013 r. organ rentowy załatwił odmownie przekazany w punkcie trzecim wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 4 października 2013 r. wniosek ubezpieczonego o wyliczenie wysokości renty przy uwzględnieniu przeliczników górniczych wskazując na treść art. 52 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS.

Zaskarżona decyzja, w ocenie Sądu pierwszej instancji jest prawidłowa albowiem w myśl art. 52 cyt. ustawy jedynie przy ustalaniu wysokości emerytur stosuje się przeliczniki pracy górniczej 1,5 i 1,8 pod warunkiem wykonywania takiej pracy co najmniej 5 lat, z tym że łączny okres pracy obliczony z zastosowaniem przeliczników uwzględnia się w wymiarze nie dłuższym niż 40 lat. Z powyższego wynika, że do wyliczenia wysokości renty z tytułu niezdolności do pracy nie uwzględnia się przeliczników pracy górniczej. W tym zakresie odwołanie ubezpieczonego należało oddalić.

Sąd Okręgowy stwierdził, że sporną w sprawie pozostaje wysokość ostatecznie ustalonej decyzją organu rentowego z dnia 17 grudnia 2013 r. emerytury ubezpieczonego przy uwzględnieniu wskaźników pracy górniczej w wymiarze 1,8.

W celu wyjaśnienia spornej kwestii Sąd Okręgowy uzupełnił postępowanie dowodowe dopuszczając dowód z akt osobowych ubezpieczonego zatrudnionego w KWK (...) w okresie od 3 czerwca 1972 r. do 12 maja 1973 r. jako cieśla budowlany na powierzchni i od 16 maja 1973 r. do 10 lutego 1974 r. jako cieśla górniczy p.z. oraz akt osobowych Przedsiębiorstwa (...) w C. w okresie od 21 stycznia 1985 r. do 30 czerwca 1989 r. z tym, że na budowie eksportowej w (...) w okresie od 31 lipca 1985 r. do 18 maja 1987 r. Na okoliczność pracy w (...) w C. Urząd Wojewódzki przedstawił wykaz sporządzony przez KWK (...) górników pracujących na stanowiskach zaliczanych w wymiarze półtorakrotnym w okresie 1987 - 1989.

Organ rentowy na podstawie wykazu pracy w wymiarze półtorakrotnym w okresie od lipca 1987 r. do maja 1989 r. dokonał wyliczenia dniówek półtorakrotnych stanowiących 13 miesięcy i 12 dni, zaś w zaskarżonej decyzji uwzględniono jedynie 32 pełne miesiące pracy w wymiarze półtorakrotnym w KWK (...) w okresie od 13 kwietnia 1982 r. do 10 stycznia 1985 r. Uwzględniając nowy wykaz dniówek przepracowanych w (...) w C. w wymiarze 13 pełnych miesięcy łączny okres pracy górniczej w wymiarze półtorakrotnym wynosi 45 miesięcy. W ocenie Sądu, brak jakiegokolwiek dokumentacji na okoliczność wykonywania pracy w wymiarze półtorakrotnym od 1973 r. do 1974 r. w KWK (...) nie pozwalał na uwzględnienie tego okresu do pracy w wymiarze półtorakrotnym. Ubezpieczony żadnym środkiem dowodowym nie udowodnił pracy w tym okresie.

Co do okresu pracy w charakterze górnika na budowie eksportowej w (...) od 31 lipca 1985 r. do 18 maja 1987 r., zdaniem Sądu Okręgowego okres ten nie podlega zaliczeniu do pracy górniczej w wymiarze półtorakrotnym albowiem art. 52 cyt. ustawy stanowi, że przy ustalaniu wysokości emerytury innej niż górnicza stosuje się przelicznik 1,8 za każdy rok pracy górniczej wykonywanej p.z., o której mowa w art. 50 d ust. 1 cyt. ustawy. Z kolei, art. 50d ust. 1 ustawy pozwala na zaliczenie w wymiarze półtorakrotnym okresów pracy górniczej wykonywanej w przodkach bezpośrednio przy urabianiu i ładowaniu urobku oraz przy innych pracach przodkowych, przy montażu, likwidacji i transporcie obudów, maszyn urabiających, ładujących i transportujących w przodkach oraz przy głębieniu szybów i robotach szybowych - wyłącznie na obszarze Państwa Polskiego.

Wobec faktu, że ubezpieczony w okresie od 1985 - 1987 nie wykonywał pracy górniczej w przodku na obszarze Państwa Polskiego, zdaniem Sądu pierwszej instancji, należało odmówić jego uwzględnienia.

Podsumowując rozważania, Sąd Okręgowy uznał za zasadne uwzględnienie do wysokości emerytury okres pracy górniczej wg przelicznika 1,8 łącznie w wymiarze pełnych 45 miesięcy, poczynając od 14 października 2013r., zmieniając w tym zakresie decyzję organu rentowego z dnia 17 grudnia 2013 r.

Apelację od powyższego wyroku wniósł odwołujący się zastąpiony przez pełnomocnika zaskarżając wyrok w całości, wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania ewentualnie o jego zmianę.

Apelujący podniósł następujące zarzuty:

1) błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia, polegający na tym, że Sąd nie uwzględnił faktu, że decyzja z dnia 27 listopada 2013 r. stanowiła wykonanie wyroku, z którego treści wynikało, że przeliczenie renty według nowego przelicznika powinno nastąpić od daty złożenia wniosku oraz przyjęcie błędnego założenia, że praca w charakterze górnika na budowie eksportowej stanowiła odrębny rodzaj zatrudnienia poza granicami kraju, natomiast w rzeczywistości praca

w charakterze górnika na budowie eksportowej w (...) stanowiła zatrudnienie przez Państwo Polskie i stanowiło rodzaj delegacji stałej, zatem nie powinno podlegać regulacji z art. 50 d ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS.

Błędy te miały istotny wpływ na wynik sprawy, ponieważ przyjęcie takiego ustalenia doprowadziło do oddalenia odwołania.

Nadto skarżący wniósł o uzupełnienie postępowania dowodowego poprzez przesłuchanie świadków M. B. i P. W. na okoliczność pracy w charakterze górnika przodkowego w okresie od 31 lipca 1985 r. do 18 maja 1987 r.

W uzasadnieniu apelacji skarżący podniósł, że odwołanie ubezpieczonego przede wszystkim dotyczy kwestii terminu przyjęcia przez organ rentowy wskaźnika podstawy wymiaru świadczenia (wwpw 76,74 %), korzystnego dla skarżącego. Wskazano, że w sprawie sądowej Sąd zmienił decyzję organu rentowego w ten sposób, że w sentencji przyjął wyższy wskaźnik od dnia 1 czerwca 2013 r., choć

w ustnych motywach wyroku wskazywał na termin wynikający z daty złożenia wniosku tj. od dnia 1 czerwca 2012 r. i również ten termin wskazał w uzasadnieniu pisemnym rozstrzygnięcia. Z uwagi na ustne motywy rozstrzygnięcia i obecność przy ogłoszeniu wyroku ubezpieczony nie wniósł o uzasadnienie, ani nie składał apelacji. Sprawa toczyła się przed Sądem Okręgowym w Katowicach sygn. akt XI U 2410/12 (dotyczyła decyzji Zakładu z dnia 13 lipca 2012 r.). W związku z tym wysokość renty powinna ulec zmianie wraz z ustawowymi odsetkami za ten okres.

Skarżący podkreślił, że Sąd Okręgowy w Katowicach sprostował swoje orzeczenie w zakresie daty, od której ubezpieczonemu przyznano podwyższone świadczenie.

Dalej skarżący podniósł, że z decyzją Zakładu z dnia 17 grudnia 2013 r. nie zgadza się w części dotyczącej przyjętych przez organ rentowy przeliczników pracy górniczej,

w szczególności z nieuwzględnieniem przez Sąd orzekający okresu od 31 lipca 1985 r. do 18 maja 1987 r., którego nie zaliczono do okresu pracy górniczej, dla którego przysługuje przelicznik 1,8 - a to z uwagi, iż był to okres pracy eksportowej na terenie (...).

Apelujący akcentował, że okres wskazany wyżej był okresem zatrudnienia przez Państwo Polskie i był to rodzaj delegacji stałej. Wobec tego okres ten nie powinien podlegać regulacji z art. 50 d ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja ubezpieczonego zasługuje na uwzględnienie w przedmiocie decyzji organu rentowego z dnia 27 listopada 2013 r., natomiast w pozostałym zakresie jest niezasadna.

Nie budzi wątpliwości, że Sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania w razie nierozpoznania istoty sprawy przez Sąd pierwszej instancji. W doktrynie podkreśla się, że nierozpoznanie istoty sprawy odnosi się do roszczenia będącego podstawą powództwa i zachodzi, gdy Sąd pierwszej instancji nie orzekł w ogóle merytorycznie o żądaniach stron, zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania pozwu albo pominął merytoryczne zarzuty.

Pojęcie nierozpoznania istoty sprawy interpretowane jest jako wadliwość rozstrzygnięcia polegająca na wydaniu przez Sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego co było przedmiotem sprawy, bądź na zaniechaniu zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony z powodu bezpodstawnego przyjęcia, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (vide: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 lipca 2015 r., V CZ 39/15 Lex nr 1762439).

Skarżący podnosił w apelacji, że Sąd pierwszej instancji nie uwzględnił faktu, że decyzja organu rentowego z dnia 27 listopada 2013 r. stanowiła wykonanie prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 4 października 2013 r. sygn. akt XI U 2410/12, z którego wynikało, że przeliczenie świadczenia rentowego ubezpieczonego powinno nastąpić od daty złożenia wniosku. Z kolei organ rentowy podnosił, że cytowany wyrok został wykonany zgodnie z jego treścią, wskazując że z doręczonego organowi rentowemu odpisu wyroku nie wynika prawo do przeliczenia renty ubezpieczonego od dnia 1 czerwca 2012 r.

W tym stanie rzeczy Sąd pierwszej instancji rozpatrując odwołanie ubezpieczonego od powyższej decyzji postanowił odrzucić odwołanie zgodnie z art. 199 § 1 k.p.c., nie orzekając merytorycznie, czy organ rentowy prawidłowo wykonał zaskarżoną decyzję.

Okoliczności wymienione w przepisie art. 199 k.p.c. od których istnienia lub nieistnienia ustawa uzależnia merytoryczne rozstrzygnięcie sprawy to przesłanki procesowe (formalne), które oczywiście należy badać z urzędu w każdym stanie sprawy. Jednakże umknęło Sądowi pierwszej instancji, że organ rentowy każdy prawomocny wyrok sądu wykonuje w formie decyzji administracyjnej, od której na zasadach ogólnych przysługuje stronie odwołanie do Sądu Okręgowego w terminie jednego miesiąca od daty doręczenia decyzji, o czym w mniejszej sprawie skarżącego prawidłowo pouczone.

Nadto dodać należy, iż decyzja organu rentowego będąca wykonaniem wyroku sądowego z dnia 4 października 2013 r. zawiera szereg obliczeń (naliczone wyrównania, potrącenia i odliczenia) w zakresie świadczenia rentowego należnego ubezpieczonemu oraz wskazuje dwie daty przeliczenia tego świadczenia tj. datę 1 czerwca 2009 r. oraz datę 1 czerwca 2013 r.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd pierwszej instancji odrzucając odwołanie ubezpieczonego od decyzji z 27 listopada 2013 r. bezpodstawnie przyjął, że istnieje przesłanka procesowa unicestwiająca roszczenie skarżącego i pozbawił go tym samym możliwości zweryfikowania, czy prawomocny wyrok sądowy został prawidłowo wykonany przez organ rentowy.

Sąd pierwszej instancji ponownie rozpoznając sprawę w tym zakresie rozstrzygnie czy prawomocny wyrok Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 4 października 2013 r. sygn. akt XI U 2410/12 został prawidłowo wykonany przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych R., przy uwzględnieniu, że postanowieniem z dnia 23 września 2014 r. w sprawie sygn. akt III AUz 173/14 Sąd Apelacyjny

w Katowicach zmienił zaskarżone przez organ rentowy postanowienie Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach z dnia 29 maja 2014 r. w sprawie sygn. akt. XI U 2410/12 i oddalił wniosek ubezpieczonego Z. B. w przedmiocie sprostowania punktu 1 wyroku Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 4 października 2013 r. Ponieważ odwołanie ubezpieczonego od decyzji z dnia 27 listopada 2013 r. dotyczy przede wszystkim terminu przyjęcia przez organ rentowy wyższego wwpw w wysokości 76,74 %, przy ponownym rozpoznaniu sprawy należy rozstrzygnąć kwestię dotyczącą w/w wskaźnika na gruncie prawomocnego orzeczenia sądowego.

Natomiast, gdy chodzi o pozostałe zarzuty apelacji dotyczące decyzji z 17 grudnia 2013 r., to stwierdzić należy, że są one nietrafne i nie znajdują uzasadnienia na gruncie przepisu art. 52 w zw. z art. 50 d ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (Dz. U. z 2013 r. poz. 1440 i zm.). Sąd pierwszej instancji prawidłowo uznał, że wobec bezspornego faktu pracy skarżącego w latach 1985-1987 na budowie eksportowej na terenie Węgier, nie ma podstaw, by okres od 31 lipca 1985 r. do 18 maja 1987 r. zaliczyć do pracy górniczej w wymiarze półtorakrotnym.

Nie zasługiwał na uwzględnienie wniosek skarżącego sformułowany w apelacji w przedmiocie uzupełniającego przesłuchania świadków M. B. oraz P. W. na okoliczność pracy skarżącego w charakterze górnika przodkowego w okresie od 31 lipca 1985 r. do 18 maja 1987 r., bowiem świadkowie na powyższe okoliczności złożyli obszernie i rzeczowe zeznania przez Sądem pierwszej instancji, w oparciu o które Sąd ten poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne w sprawie.

Podkreślić należy, iż przepis art. 50 d ust. 1 pkt 1 cyt. ustawy stanowiący, że przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury pracownikom zatrudnionym pod ziemią oraz w kopalniach siarki lub węgla brunatnego zalicza się w wymiarze półtorakrotnym następujące okresy pracy na obszarze Państwa Polskiego: 1) w przodkach bezpośrednio przy urabianiu i ładowaniu urobku oraz przy innych pracach przodkowych, przy montażu, likwidacji i transporcie obudów maszyn urabiających, ładujących i transportujących w przodkach oraz przy głębieniu szybów i robotach szybowych, 2) w drużynach ratowniczych - i nie podlega wykładni rozszerzającej. Dodać należy, iż art. 52 cyt. ustawy dotyczy stosowania preferencyjnych przeliczników pracy górniczej do ustalania wysokości emerytur innych niż wymienione w art. 51 ustawy.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, materiał dowodowy zgromadzony w sprawie przez sądy obu instancji nie daje podstaw do uznania, że skarżący w spornym okresie pracował na zasadach „stałej delegacji”, jak podnoszono w apelacji, jak też do przyjęcia, że Sąd pierwszej instancji niewłaściwie zastosował cytowane wyżej przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS.

W tym miejscu dodać należy, iż istotną cechą ubezpieczeń społecznych jest schematyzm prawa do świadczeń. Wyraża się on w bezwzględny przestrzeganiu równości formalnej, bez możliwości korekty w przypadkach uzasadnionych okolicznościami sytuacji jednostkowej. W związku z tym w prawie ubezpieczeń społecznych nie ma klauzul generalnych tj. zwrotów ustawowych pozwalających na indywidualne potraktowanie każdego przypadku ze względu np. na zasady współżycia społecznego (vide: wyrok SA w Szczecinie z dnia 17 lipca 2013 r. III AUa 759/12 Lex nr 1438201) i pogląd ten podziela Sąd w niniejszym składzie.

Z powyższych względów, Sąd Apelacyjny na mocy art. 386 § 4 k.p.c. orzekł jak w punkcie pierwszym wyroku, zaś na mocy art. 385 k.p.c. jak w punkcie drugim wyroku.

/-/ SSA L.Jachimowska /-/ SSA M.Procek /-/ SSO del. B.Górka

Sędzia Przewodniczący Sędzia

ek